

SPŘ u osob s mentálním postižením

Vývoj řeči

- **NVŘ**
- nedosáhne úrovně normy = **OMEZENÝ** vývoj řeči
- od začátku se řeč rozvíjí **pomalou, deformovaně** a ani později nedosáhne normy
- některé výzkumy: děti s MP **často už při narození křičí méně a „jinak“** (kolísavý / příliš slabý křik)
- až 65% těchto dětí začne mluvit **až po 3. roce** života

Vývoj řeči

- projevy negativních momentů ve vývoji řeči i v jiných oblastech psychiky
- **chápaní řeči vyvinutější než aktivní řeč**
- neverbální složky inteligence jsou často na výrazně lepší úrovni

Vývoj řeči u dětí s hlubokým MP

- řeč se **nevyvíjí**
- nedokážou projevit své **potřeby a city**
- **neartikulované** zvuky – modulace podle momentálního rozpoložení
- **neprojevuje se mimika**, nonverbální komunikace

Vývoj řeči u dětí s těžkým MP

- řeč se buď vůbec nevytvoří, nebo zůstává na úrovni **pudových** hlasových projevů
- modulační faktory jsou **hrubé a nevyvážené**
- **echolálie**

Vývoj řeči u dětí se středně těžkým MP

- začátky vývoje řeči **velmi opožděné** (někdy až kolem 6. roku života),
- může se **relativně dobře** rozvinout
- rozdíl mezi TMR a SMR – **řečový výkon**
- schopnost mechanicky zopakovat **někdy i delší řečové celky** (bez porozumění, díky dobré napodobovací schopnosti)
- častá **echolálie**
- dokážou si osvojit **základy sebeobsluhy** a jednoduché pracovní dovednosti
- naučí se **dorozumívat se svým okolím**

Vývoj řeči u dětí s lehkým MP

- začátky vývoje řeči opožděné o **1 – 2 roky**
- mohou se dostat až na úroveň **zevšeobecňování** a abstrahování
- verbální schopnosti v **běžných** komunikačních situacích **dostačují**
- řeč nemusí být mimořádně nápadná
- **nepředvídané** komunikační situace – selhání
- **narušena harmonie mezi vnitřní a vnější řečí**

Vývoj řeči u dětí s Downovým syndromem

- **jen čtvrtina** dětí s DS začíná mluvit **před 4. rokem**
- užívají jednoduchá slova mezi 2.–3. rokem života
- střídání mezi **obdobími stagnace a zjevnými pokroky**
- prognózu výrazně ovlivňují **exogenní činitele**

Vliv typu mentálního postižení

eretický typ:

- celkový neklid a nesoustředěnost
- obvyklá hyperaktivita, hlučnost
- časté vykřikování, zasahování do rozhovoru jiných

apatický typ:

- málo pohyblivé děti, lhostejnost
 - minimální zájem o komunikaci
 - pomalé vyprávění s nápadnou dysprozodií (monotónnost)
 - období nemluvnosti trvá déle než u eretického typu
- v extrémních případech **selhávají pokusy o navázání verbálního kontaktu s oběma typy**

Lexikálně-sémantická a morfologicko-syntaktická rovina

Lexikálně-sémantická:

- dle intelektu
- extrémně chudá řeč
- **přídavná jména** zřídka
- vzácně slova nejvšeobecnějšího významu
- nepoměr mezi pasivní a aktivní slovní zásobou
- chybí generalizace
- **situační řeč**
- mnoho nevýznamových slov

Morfologicko-syntaktická:

- dle intelektu
- LMR: zvládá gramatické formy (s častými **dysgramatizmy**)
- **jednoslovné** věty někdy **až do 6 – 8 let věku**
- časté užití substantiv, vzácnější používání sloves
- adjektiva, zájmena, adverbia: zřídka
- **na začátek** slova se **subjektivně větším významem**

Foneticko-fonologická a pragmatická rovina

Foneticko-fonologická:

- zaostává
- markantní je **motorická neobratnost**
- častá nedoslýchavost, špatná fonematická diferenciacie
- problémy i s **lehčími** hláskami

Pragmatická:

- problémy:
 - v **prezentaci** komunikačního záměru
 - v pochopení **role** komunikačního partnera
 - ve specifické komunikační situaci
- **určité pragmatické dovednosti** (např. „neskákat do řeči“ komunikačního partnera) se osoby s MP **mohou naučit** formou hry

Narušená komunikační schopnost u osob s MP

NKS tedy vzniká na základě:

- snížené mentální úrovně
- opoždění motorického vývoje
- nedostatečné motorické koordinace
- časté poruchy sluchu
- nepodnětného, zanedbávajícího prostředí
- nejrůznější anomálie mluvních orgánů – skus, stavba, deformace čelisti, rozštěpy

Dyslalie

- nejčastější
- často nesprávná artikulace **hlásky R**
- potíže i s **lehčími hláskami**: F, V, P

- **kombinace** s dysgramatizmy, huhňavostí, dysfonií
- **laryngální dysfonie**: drsný a hluboký hlas spojený s patlavostí u dětí s Downovým syndromem

- samostatně správně artikulované hlásky vyslovovány **chybně ve slovních spojeních**
- **mogilalie** (vynechávání hlásek, které dítě neumí)

Další NKS

Huhňavost

- jeden z **nejcharakterističtějších** projevů řeči MP
- otevřená: kvůli nedostatečné inervaci měkkého patra
- zavřená: častější

Breptavost

- eretický typ MP

Koktavost

- u Downova syndromu 5x častější
- čím těžší stupeň MP – tím méně se objevuje
- typ kombinace breptavosti a koktavosti u osob s MP

Dysartrie

- při poruchách motoriky, při mozkové obrně
- mimořádně špatná prognóza

Další projevy

Echolalie

- mechanické opakování slyšeného bez pochopení smyslu = projev napodobovacích schopností (reflexů)

Dysprozódie

- monotónní řeč, nesprávná intonace
- v některých případech nápadně tichá a pomalá řeč, jindy zrychlená a vzrušená

Poruchy hlasu

- chrapot, zastřený, příliš tichý hlas
- charakteristický hluboký hlas u dětí s Downovým syndromem

Zdroje

- LECHTA, V. *Symptomatické poruchy řeči u dětí*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-433-5.
- MICHALÍK, J. a kol. *Zdravotní postižení a pomáhající profese*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-859-3.
- BERANOVÁ, Z. *Učíme se správně mluvit*. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-274-0257-6.
- JANOTOVÁ, N. *Odezírání u sluchově postižených*. Praha: Septima, 1999. ISBN 80-7216-82-6.
- Zákon č. 472/2011**, kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).
- Vyhláška č. 116/2011**, kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.
- Vyhláška č. 147/2011**, kterou se mění vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných.

Zdroje

- KLENKOVÁ, J. *Logopedie*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1110-9.
- KLENKOVÁ, J. *Možnosti stimulace neverbálních a verbálních schopností vývojově postižených dětí*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-91-5.
- KLENKOVÁ, J. *Terapie v logopedii*. Brno: MU, 2007. ISBN 978-80-210-4463-0.
- KLENKOVÁ, J., et al. *Vzdělávání žáků s narušenou komunikační schopností*. Brno: Paido, 2008. ISBN 978-80-7315-168-3.
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání: s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením*. Edited by Jaroslav Jeřábek - Jan Tupý. Praha : Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2005. 126, 92 s. ISBN 8087000021.
- Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání základní škola speciální*. Edited by Jaroslav Jeřábek - Jan Tupý. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2008. 126, 110 s. ISBN 978-80-87000-25-0

Zdroje

Lechta, V. Symptomatické poruchy řeči u dětí.

Kinder ohne Lautsprache: Eine empirische Studie zum Stand der Förderung und zum Einsatz von Unterstützter Kommunikation an Schulen für Körperbehinderte in Deutschland. Loeper Literaturverlag, 2007, ISBN 978-3860592113.

Unterstützte Kommunikation: Eine Einführung in Theorie und Praxis Broschiert. Kohlhammer, 2006, ISBN 978-3170192188.

Unterstützte Kommunikation in der Sprachtherapie: Bausteine für die Arbeit mit Kindern und Jugendlichen. Reinhardt, München, 2012. ISBN 13: 978-3497022632.

Sprachentwicklungsstörungen: Grundlagen, Diagnostik und Therapie. Urban & Fischer Verlag, 2012. ISBN 978-3437483516.

Sprachförderung bei Kindern mit Down-Syndrom. Kohlhammer, 2010. ISBN-13: 978-3170212930.

Sprach- und Kommunikationsförderung bei Kindern mit Down-Syndrom: Ein Ratgeber für Eltern, pädagogische Fachkräfte, Therapeuten und Ärzte. Schulz-Kirchner; 2012. ISBN 978-3824808762.